

Oponentský posudek disertační práce

Autor: **PhDr. Radim Štěrba**

Název práce: **Empatie učitele v pedagogické teorii a praxi** (Empathy of Teacher in Educational Theory and Practice)

Rozsah práce : **259 stran**

Disertační práce PhDr. Radima Štěrby je věnována zajímavé, nicméně dosud nedostatečně zpracované pedeutologické problematice. Autor se zaměřil na tematiku empatie učitele v pedagogických teoriích i ve školní praxi. Cílem práce je přispět k hlubšímu pochopení empatie v edukačním procesu, a to jak v rámci teoretickém, který vychází z reflexe tohoto fenoménu v pedagogických teoriích, tak zejména v praktickém v souvislosti s přípravou budoucích učitelů.

V teoretické části podává doktorand na základě analýzy pedagogických teorií přehled o empatii jako specifické schopnosti učitele, o jejím postavení v rámci daných pedagogických koncepcí. Vychází přitom jednak z koncepcí významných českých autorů, např. Komenského, Lindnera, Úlehly, Chlupa, Uhra a Příhody, jednak ze zahraničních autorů, např. Rousseaua, Pestalozziho, Herbarta, Deweye, Steinerja a Rogerse.

Autor se ve své práci podrobně a systematicky zabývá historickým vývojem pojetí empatie a pregnantně vymezuje základní pojmy, s kterými v teoretické i empirické části pracuje. Vzhledem k tomu, že pedagogická literatura založená na realizovaných výzkumech v této oblasti není dostatečná, opírá se převážně o psychologické práce, kde je empatie chápána jako významný fenomén spojovaný s problematikou socializace a s teorií morálního vývoje jedince.

Autor prokázal neobyčejně důkladnou a systematickou znalost odborné literatury zabývající se danou problematikou v celé šíři. Dokladem je obsáhlý seznam českých i zahraničních zdrojů uvedených v závěru práce. Dokázal vhodně propojit psychologický a pedagogický pohled na danou problematiku.

Hlavním cílem empirické části disertace je zjistit zda lze prostřednictvím cíleného tréninkového kurzu zvýšit empatii učitele a pomocí odpovídajících výzkumných nástrojů ověřit účinnost tohoto výukového programu.

Soubor respondentů, rozdělený v souvislosti s využitím komparativního (kvazi)experimentu na experimentální a kontrolní skupinu, zahrnoval 220 studentů.

Empirická část je založena na promyšlené a odborně zdůvodněné metodologii. K získání relevantních dat pro potvrzení nebo vyvrácení stanovených hypotéz, využil autor adekvátních standardizovaných výzkumných metod – Sebeuposuzovacího dotazníku IRI (Index personální reaktivity) a modifikované FIAS (Flandersova interakční analýza). Získaná výzkumná data autor exaktně komparoval a kategorizoval, adekvátně interpretoval a využil je k potvrzení hypotéz a subhypotéz.

Autor ve své disertační práci prokázal platnost teoretického předpokladu vyjádřeného v H1 : „*Studenti absolvující výukový kurz dosáhli statisticky významně vyšších hodnot dispoziční empatie než studenti, kteří kurz neabsolvovali*“. V dispoziční empatii ovšem nebyl potvrzen statisticky významný rozdíl mezi muži a ženami.

Prokázána byla i platnost H2 : „*Aktivní naslouchání jako komunikativní dovednost lze rozvíjet tréninkem*“. Větší využití této techniky při komunikaci s žáky ve školní třídě ovšem nebylo zaznamenáno.

Byl potvrzen také předpoklad H3 : „*Existuje statisticky významný vztah mezi úrovní dispoziční empatie a frekvencí výskytu vyjádřené empatie*“.

Zvolené odborné téma disertace je v kontextu výchovně vzdělávací práce v českých školách velmi aktuální, současně však velmi náročné. Autor se zhostil jeho zpracování na vysoké odborné úrovni.

Velmi dobře zpracované obsahové stránce práce odpovídá i její kvalitní formální zpracování. Práce je psána kultivovaným jazykem a její pečlivá úprava zcela odpovídá požadavkům kladeným na práci tohoto typu.

Disertační práce může vzhledem k promyšlené metodologii a způsobu zpracování být inspirací pro řešení podobně zaměřených a charakterem analogicky situovaných témat. Současně může obohatit vědeckou diskusi nejen v rámci pedeutologie a vysokoškolské pedagogiky, ale i v rámci teorie učitelské profese.

Dotazy a úkoly k obhajobě:

Při obhajobě disertační práce, prosím, rozveďte podrobněji konstatování, že „*nárůst empatických poznámek vůči jednotlivým žákům může být v prostředí školní třídy často na úkor pravidla psychické bezpečnosti.*“ (s. 225)

Jak by bylo podle Vašeho názoru možné řešit rozvoj empatie u nemotivovaných učitelů?

Závěr:

Autor PhDr. Radim Štěrbá prokázal ve své disertační práci schopnost samostatné vědecké práce. Disertační práce splňuje požadavky, které jsou kladeny na tento typ práce. V souladu s výše uvedeným hodnocením doporučuji disertační práci PhDr. Radima Štěrbý k obhajobě a po její úspěšné obhajobě udělení titulu Ph.D. pro obor Pedagogika.

doc. PhDr. Jiří Dvořáček, CSc.

oponent

V Praze dne 10.10.2015